

Lausunto

12.5.2026

VN/31483/2025

VN/31483/2025-PLM-27

Valtioneuvoston kanslia

Puolustusministeriön lausunto totuus- ja sovintokomission loppuraportin toimenpide-ehdotuksista 8, 9 ja 10

Valtioneuvoston kanslia on 21. ja 28.4.2026 pyytänyt kaikilta ministeriöiltä lausuntoja Saamelaiden totuus- ja sovintokomission loppuraportin toimenpide-ehdotuksen kohdista 5, 6, 7, 8, 9 ja 10 (VN/31483/2025). Lausuntoja hyödynnetään Saamelaiden totuus- ja sovintokomission suosituksia arvioivan parlamentaarisen työryhmän työssä.

Puolustusministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua Saamelaiden totuus- ja sovintokomission toimenpide-ehdotuksista näitä arvioivalle parlamentaariselle työryhmälle. Puolustusministeriö antaa lausunnon koskien Saamelaiden totuus- ja sovintokomission loppuraportin toimenpide-ehdotuksien kohtia 8, 9 ja 10. Toimenpide-ehdotuksen kohdan 9 lausunto on valmisteltu yhteistyössä ulkoministeriön kanssa.

Saamelaiden totuus- ja sovintokomission loppuraportin toimenpide-ehdotuksista:

8. Uuden saamelaiskäräjälain ja siihen sisältyvän yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvollisuuden periaatteet tulee sisällyttää kaikkeen lainsäädäntöön, viranomais määräyksiin ja -toimiin, jotka voivat vaikuttaa saamelaisiin. Lait tulee yhteensovittaa kansainvälisessä alkuperäiskansaoikeudessa hyväksytyn FPIC-periaatteen (vapaaseen tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaate) kanssa.

Puolustusministeriö ja Puolustusvoimat kukin osaltaan ja yhteistyössä tulee toimimaan saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n, 9 a §:n ja 9 b §:n mukaisesti. Vuonna 2025 uudistetun saamelaiskäräjälain edellyttämien yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteiden toimenpiteiden tarkastelu on puolustushallinnossa aloitettu ja soveltuvien osin tämän työn lopputuloksia tullaan sisällyttämään laadittaviin määräyksiin, ohjeisiin ja toimiin. Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitteen täyttymisen mahdollisuudet ovat ensisijaisesti Puolustusvoimien selvittämis- ja toteuttamisvastuulla.

9. Valtion tulee tunnistaa ja tunnustaa saamelaiden oikeuksien laiminlyönti Nato-jäsenyyss- ja DCA-sopimusprosesseihin liittyen.

Suomesta tuli Naton virallinen täysjäsen 4.4.2023. Nato eli Pohjois-Atlantin liitto on vuonna 1949 perustettu puolustusliitto, jonka tehtävänä on taata jäsenmaidensa vapaus ja turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Naton yhteisen puolustuksen perusta on yhtäältä vahva poliittinen sitoumus ja solidaarisuus jäsenvaltioiden kesken ja toisaalta konkreettiset mekanismit

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

yhteisen puolustuksen toimeenpanemiseksi. Nato-jäsenyys lisää Suomen turvallisuutta sekä Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueiden vakautta muuttuneessa toimintaympäristössä. Puolustusliitto Naton jäsenenä Suomi osallistuu täysipainoisesti Naton yhteiseen puolustukseen ja päätöksentekoon, ja on Naton perustamissopimuksen viidennen artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä.

Suomen ja Yhdysvaltojen välinen puolustusyhteistyösopimus (Defence Cooperation Agreement, DCA) tuli voimaan 1.9.2024. Sopimuksen tavoitteena on sujuvoittaa Suomen ja Yhdysvaltojen yhteistoimintaa kaikissa turvallisuustilanteissa. DCA-sopimus käsittelee muun muassa joukkojen maahantuloon, puolustusmateriaalin varastointiin, rikosoikeudelliseen toimivaltaan sekä verotukseen liittyviä käytännön kysymyksiä. Sopimus vahvistaa Suomen turvallisuutta ja edesauttaa Nato-jäsenyyden velvoitteiden toimeenpanoa.

Suomen Nato-jäsenyys ja DCA-sopimuksen voimaansaattaminen eivät sellaisinaan vaikuta saamelaiden oikeuksien toteutumiseen, eikä sopimukseen sitoutuminen vaikuta tämänhetkisiin toimintatapoihin puolustusministeriön, Puolustusvoimien ja Saamelaiskäräjien välillä. DCA-sopimuksen osalta voidaan todeta, että esimerkiksi sopimuksen liitteessä luetellut sovitut tilat ja alueet ovat jo tällä hetkellä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen pysyvässä käytössä olevia alueita. DCA-sopimuksen toimeenpanovaihe voi edellyttää saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995), sellaisena kuin se on muutettuna lailla 414/2025, 9 §:n mukaisen yhteistoiminta- ja neuvotteluvuorotuksen toteuttamista. Alkuperäiskansa saamelaiden itsemääräämisoikeus huomioon ottaen yhteistoiminta ja neuvottelut toteutetaan vilpittömästi, oikea-aikaisesti ja yhteisymmärrykseen pyrkien.

Kohdan 9 lausunto on valmisteltu yhteistyössä ulkoministeriön kanssa.

10. Valtion tulee laatia yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa selkeät ohjeet siitä, miten saamelaiden oikeudet tulee ottaa huomioon puolustuspolitiikkaan liittyvien päätösten ja toimenpiteiden yhteydessä. Valtion tulee edistää alkuperäiskansaoikeuksien yhtäläistä huomioon ottamista Pohjoismaiden maanpuolustustoimissa.

Saamelaiskäräjistä annetun lain 9 § määrittää yhteistoiminta- ja neuvotteluvuorotuksen sisällön. Puolustusministeriön tavoitteena on aito, oikea-aikainen ja yhteisymmärrykseen ja yksimielisyyteen pyrkivä vuoropuhelu. Puolustusministeriö toteaa yhteistoiminnan ja neuvotteluiden osalta, että ministeriö tulee toimimaan Saamelaiskäräjien kanssa yhteisesti sovittujen toimintatapojen mukaisesti ja muutetun saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) mukaisesti.

Puolustusvoimien harjoitustoiminta valtion mailla voidaan nähdä laajakantoiseksi ja merkittäväksi toiminnaksi, jolla voi olla vaikutuksia saamelaiden oikeuksiin kuuluvaan valtion maan käyttöön. Puolustusvoimat on tähän asti toiminut lain velvoitteiden mukaisesti, ja tulee tarkastelemaan toimenpiteitä ja säännöllisen yhteydenpidon mahdollisuuksia uuden yhteistoiminta- ja neuvotteluvuorotuksen täyttämiseksi. Perusteet kirjataan Puolustusvoimien ohjeistukseen.

Lisätietoja asiasta antaa vanhempi osastoesiupseeri Markku Viitasaari (markku.viitasaari@gov.fi) ja erityisasiantuntija Petri Saarukka (petri.saarukka@gov.fi).

Kansliapäällikkö

Janne Kuusela

erityisasiantuntija

Petri Saarukka

Jakelu	UM Ulkoministeriö VNK Valtioneuvoston kanslia VNK STRO Hallituspolitiikkayksikkö, Nina Brander UM OIK-20 EU- ja valtiosopimusoikeuden yksikkö, Maria Guseff
Tiedoksi	PLM RO Resurssipoliittinen osasto PLM HO Hallintopoliittinen osasto PLM PO Puolustuspoliittinen osasto Pääesikunta

VN/31483/2025-PLM-27

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: